

بازشناسی مؤلفه‌های عینی-کالبدی مؤثر بر طراحی نما و جداره مسکونی از دیدگاه ترجیحات زیبایی‌شناختی ناظران (محدوده مورد مطالعه: منطقه دو تهران)

ندا گلزاری دهنو^۱، آزاده شاهچراغی*^۲، فرح حبیب^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۱۶

چکیده

یکی از مهم‌ترین اجزای کالبدی شهر که ارتباط شهروندان و مکان را تقویت می‌کند، ترکیب نمای ساختمان‌ها و به عبارتی نمای شهری است. در طراحی و توسعه شهری، بعد کالبدی-زیبایی‌شناختی جزء مهم‌ترین کیفیت در فضای شهرها به حساب می‌آید که هدف از مطرح کردن آن ایجاد حس خوشایندی در محیط شهری است. در این میان، کالبد و جداره خیابان‌ها به دلیل تأثیرگذاری مستقیم بر ادراک بصری شهروندان، از مهم‌ترین ابعاد طراحی مؤثر بر زیبایی‌شناسی منظر شهری هستند. پژوهش حاضر سعی دارد راهکارهای مؤثری در جهت ارتقاء عینی زیبایی‌شناختی در بعد کالبدی نما و جداره‌های مسکونی که با اولویت‌بندی ترجیحات ناظران می‌باشد، ارائه نماید. روش پژوهش از نظر نوع، توصیفی تحلیلی و از حیث هدف کاربردی است. جمع‌آوری اطلاعات از طریق بازدید میدانی، مطالعات اسنادی و پرسشنامه صورت پذیرفت. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از دو دیدگاه ناظرین و متخصصین از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است و سپس مؤلفه‌های به دست آمده در تصاویر منتخب منطقه بر اساس ترجیحات استفاده‌کنندگان تحلیل گردید. یافته‌ها بیانگر آن است که مؤلفه‌های رنگ و بافت مصالح، خط آسمان و تخلخل حجمی، از هر دو دیدگاه در اولویت ارزیابی ترجیحات زیبایی‌شناختی جداره مسکونی قرار دارند. این مقاله می‌کوشد به منظور بهبود شرایط جداره‌های شهری با در نظر گرفتن شاخص‌های کالبدی اولویت‌بندی شده توسط ناظرین و متخصصین پیشنهاداتی ارائه نماید.

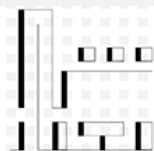
کلیدواژه: نمای شهری، جداره مسکونی، ترجیحات بصری، زیبایی‌شناسی

^۱- دانشجوی دکتری، گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران.

^۲- دانشیار گروه معماری، دانشکده هنر و معماری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

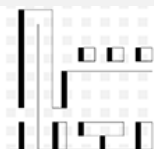
^۳- اسناد گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری نگارنده اول با عنوان «تبیین مدل مفهومی ترجیحات بصری در ادراک نمای ساختمان‌ها در کلان‌شهر» به راهنمایی نگارنده دوم و مشاوره نگارنده سوم در دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان است.

مقدمه

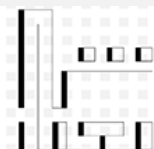
شهر در گذر زمان از مؤلفه‌های مختلف کالبدی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ... تأثیر پذیرفته و به مرور کلیت خویش را شکل و انسجام بخشیده است. صاحب‌نظران بسیاری معتقدند که تجلی‌گاه ابعاد گوناگون شهر، در سیما و پیکره کالبدی شهر می‌باشد و یکی از مهم‌ترین اجزای کالبدی شهر که اتصال و ارتباط شهروندان و مکان را تقویت می‌کند، ترکیب نمای ساختمان‌ها و به عبارتی نمای شهری است. (Reza zadeh, 1379) آنچه نشان‌دهنده اهمیت نمای شهری می‌باشد، این است که فضاهای شهری به وسیله نماهای ساختمان‌ها در کنار یکدیگر دارای شخصیت می‌شوند و بدین صورت بر تمام جنبه‌های محیط تأثیر گذاشته و بیانگر ارزش و جایگاه نما در منظر شهری می‌شود. (Askari, 2009) کارمونا و همکارانش چندین بعد را به عنوان زمینه‌های تأثیرگذار طراحی شهری که بسترها یا محمل‌هایی برای بروز کیفیت‌های طراحی شهری هستند معرفی کردند. این ابعاد مشتمل بر ابعاد زیست‌محیطی، زمان، ادراک، ریخت، اجتماع، عملکرد و بصری هستند. همان‌طور که کارمونا در کتاب خود بیان نمود، بعد بصری یا منظر عینی مشتمل بر ابعادی از فضاهای شهری است که در معرض دید استفاده‌کنندگان و ناظران قرار می‌گیرد و مترتب بر وجوهی چون منظر در مقیاس‌های مختلف و نما می‌باشد. در عین حال کیفیت‌های چون زیبایی و تناسب بصری از جمله کیفیت‌های مورد انتظار در این بعد است. در کنار بعد بصری با منظر عینی، نمی‌توان بعد ادراکی یا منظر ذهنی را نادیده انگاشت. به عبارتی ادراک استفاده‌کنندگان فضا و ناظرین، موضوعی جدانشدنی برای خلق یک نمای مطلوب است. (محمدی، ۱۳۹۵) رهیافت کالبدی بصری که در اوایل قرن بیستم میلادی مطرح شد، بیشتر در حوزه کیفیات بصری و زیبایی‌شناختی فضاها و ساختمان‌ها تأکید داشت و عمدتاً بر خوردی کالبدی به طراحی شهری دارد (بنکدار و قرایی، ۱۳۹۰) شهرها با منظرشان، خود را در معرض قضاوت و دیدگان ناظران قرار می‌دهند. به بیانی، منظر شهرها مانند پوسته ظاهری و بیرونی هر زیستگاه، نگاه هر ناظر و رهگذر را به خود جلب می‌کند و اولین چیزی است که شهروند درون فضای شهر با آن ارتباط برقرار می‌کند. یکی از عناصر مهم منظر شهری، بدنه و جداره‌های شهری است. جداره‌ها از مؤثرترین عناصر تأثیرگذار بر کیفیت فضاهای شهری محسوب می‌گردند که اصلاح آن‌ها می‌تواند به بالا رفتن کیفیت منظر عینی شهر منجر شود. (خاک زند و همکاران، ۱۳۹۳) از آنجاکه جداره خیابان‌ها، نخستین جلوه از شهر است که در ذهن و حافظه شهروندان باقی می‌ماند، توجه به ابعاد طراحی آن‌ها در جهت پاسخگویی به نیازهای روحی و روانی شهروندان در محیط‌های شهری خصوصاً در جهان امروز، به جهت تغییر شیوه‌های زندگی و ظهور نیازهای جدید، بیش از گذشته به نظر می‌رسد. (قدیری، ۱۳۹۵) ارزش‌های زیبایی‌شناسی سیمای شهری فضای خیابان، متفاوت از ارزش‌های دیگر عناصر کالبدی شهر است. فضای خیابان با داشتن محتوای خطی و عملکرد عبوری، برای معرفی سیمای خود شرایطی خاص دارد؛ به عبارت دیگر بخش اصلی فضای خیابان تنها از زاویه دید قابل‌رؤیت است و از آنجاکه ناظر در شرایط تحرک قرار دارد و عناصر کالبدی جداره مرتب با خط آسمان تلفیق می‌شوند، به‌طور متوالی ارزش‌های متنوعی در معرض دید قرار می‌گیرد. (Pour Mahabadian et al., 2019) در نتیجه یکی از عناصر بسیار مهم و تعیین‌کننده در کیفیت سیما و منظر خیابان‌های شهری، زیباسازی جداره خیابان‌ها است که به صورت مستقیم متأثر از کیفیت فیزیکی نمای سازنده جداره آن‌ها نظیر تنوع، جذابیت، انتظام بصری و ... می‌باشد. در عین حال نمای جداره فیزیکی به سادگی یک پدیده زیبایی‌شناسی انتزاعی نیست و کیفیت ادراک‌شده از آن‌ها، یعنی مطرح‌شدن جداره‌ها به عنوان جداره خوشایند یا ناخوشایند، وابسته به ارزیابی افرادی است که عموماً در حال تجربه و استفاده از این جداره‌ها هستند. در نتیجه نمی‌توان بدون توجه و اشراف کافی به فرایندهای درک و فهم محیط از سوی مردم و سازوکارهای مرتبط با آن‌ها، مبادرت به مداخله در محیط کرد؛ زیرا این درک است که در نهایت، تعبیر و تفسیر آنان را از محیط و جهان پیرامونشان، شکل می‌دهد و غالباً به شکل رفتار در محیط ظهور پیدا می‌کند. (Barati & Suleiman Nejad, 2018; Karimi Yazdi, 2015) امروزه منظر شهری به وسیله متخصصان و بدون مشارکت شهروندان به‌ویژه در مقیاس طراحی شهری و زیباسازی محیط انجام می‌شود که پیامد آن، فضاهای شهری است که سلیقه اقلیت طراحان را در مقابل اکثریت استفاده‌کنندگان در اولویت قرار می‌دهد. (Amin zadeh et al., 2014: 73) در حالی که انسان به کمک حواس و همچنین

قوه ادراک خود می‌تواند به‌عنوان ناظر یا کاربر فضاها با محیط ارتباط برقرار کند. ارتقاء عوامل ادراکی محیط و کیفیت‌های بصری منظر شهری زمانی تحقق می‌یابد که در راستای ترجیحات شهروندان و استفاده‌کنندگان از فضا صورت پذیرد. در پژوهش حاضر سعی بر آن است که اجزای نمای جداره‌های مسکونی از نظر کالبد مورد بررسی قرار گرفته و اولویت‌های نظریات شهروندان بر اساس ابعاد زیبایی‌شناسی نماها مشخص شود.

پیشینه پژوهش

کریر (۱۹۹۲) در کتاب "اجزای معماری" بخشی را به نما اختصاص داده و به اهمیت نما در فضاهای عمومی و زندگی شهری اشاره می‌نماید. وی عنوان می‌کند که ترکیب یک نما با در نظر گرفتن نیازهای عملکردی (پنجره‌ها، درهای بازشو، سایه‌بان و سطح مسقف) اساساً باید به دنبال خلق یک کلیت هماهنگ به‌وسیله تناسب خوب، وزن‌های عمودی و افقی، مصالح، رنگ و عناصر تزئینی باشد. به‌طور کلی نقش تعیین‌کننده نسبت‌های هندسی در هماهنگ‌سازی نما و موضوع پیوستگی شکل‌های نما نکات مورد توجه و اشاره کریر است. (کریر، ۱۳۷۶) هدمن (۱۹۸۴) در کتاب مبانی طراحی شهری به یک سری اصول مهم در ایجاد هماهنگی منظر عینی بدنه در نمونه سانفرانسیسکو اشاره می‌کند، از جمله: ایجاد هماهنگی در نما توسط اندازه قطعات، ارتفاع بنا، نوع مصالح، عناصر معماری؛ ایجاد خط آسمان متنوع توسط خط افق برج‌ها و شکل سقف‌های شیب‌دار؛ ایجاد خطوط و لایه‌های عمودی سایه‌دار توسط ریتم و فاصله موجود بین نمای خانه‌ها؛ ایجاد عمق در نما توسط عقب نشستگی جداره، پیش‌آمدگی پنجره‌ها و عقب نشستگی ورودی؛ تناسب بازشوه‌های در و پنجره و ستون‌ها و برجستگی‌ها؛ ایجاد هویت به‌واسطه پیچیدگی و تنوع استفاده از اشکال هندسی استوانه، مثلث، مستطیل و دایره؛ شیوه پرداختن به ورودی از طریق لبه‌های نرده دار منتهی به یک ایوان؛ تزئینات مشابه با کنده‌کاری‌های چوبی و در و پنجره‌های با جزئیات همانند؛ ایجاد وزن و تکرارهای بصری مشابه در نحوه بازی آفتاب و سایه به دلیل ویژگی‌های هماهنگ هندسی. (هدمن و یازوسکی، ۱۳۸۷) پاکزاد (۱۳۸۳) در "راهنمای طراحی فضاهای شهری در ایران" اگرچه نماهای ساختمان‌های مسکونی را به‌طور مجزا مورد بررسی قرار نداده، ولی با توجه به توقعات موضوعی از فضاهای شهری و باهدف دستیابی به یک راهنمای کالبدی به بدنه‌ها و جداره‌ها در انواع مختلف فضاهای شهری پرداخته است. وی ضمن بیان اهداف، راهبردها و سیاست‌هایی برای طراحی هر فضا، ضوابطی را برای طراحی هر فضا ارائه می‌کند. عمده سیاست‌هایی که در ارتباط با نماهای شهری از این راهنما می‌توان استخراج نمود؛ عبارت‌اند از: ناماسازی کلیه سطوح قابل‌رویت بدنه‌ها؛ در نوسازی بدنه‌ها، رعایت هماهنگی نماهای جدید با زمینه و روحیه مکان الزامی است؛ پرهیز از به‌کارگیری یک الگوی یکسان؛ شاخص نمودن عناصر جاذب؛ ایجاد ضرب‌آهنگ توسط عناصر تکرار شونده برای تداوم حرکت؛ حذف الحاقات اضافی بنا؛ هم‌باد بودن خط بام بناهای مجاور. خاک زند و دیگران (۱۳۹۳) عوامل موثر بر طراحی بدنه‌های شهری را با تأکید بر ابعاد زیبایی‌شناسی و زیست‌محیطی در خیابان ولیعصر شهر قشم بررسی نموده‌اند، در این پژوهش که به روش تحلیلی-کاربردی است، یافته‌ها در بعد زیبایی‌شناسی از دیدگاه مردم و متخصصان نشان داده‌شده است و شاخص‌های تناسب، تمیزی، تعادل و نظم در بعد عینی و دل‌بستگی به مکان، با‌معنا بودن، آرامش و خوانایی در بعد ذهنی در اولویت ارزشیابی نما معرفی شده‌اند. در عین حال نکته قابل‌ذکر دیگر، تفاوت در سطح ترجیحات محیطی یا ادراک ابعاد زیبایی‌شناسی محیط است که بر اساس آرای نظریه‌پردازان عواملی چون تربیت‌پذیری (آموزش)، شدت‌پذیری، تأثیرپذیری و خط‌پذیری بر قضاوت زیبایی‌شناسانه تأثیر دارند. (خاک زند و دیگران، ۱۳۹۳) طلایی و متولی (۱۴۰۰) به مقایسه تطبیقی ویژگی‌های کالبدی جداره‌های شهری در مشهد و تبریز پرداختند. آن‌ها در نهایت چنین استنباط کردند که نماهای این دو جداره از منظر خط زمین، شکل و زمینه، عرض قطعات، کنسول، روزنه‌ها، تقسیمات افقی و عمودی، الحاقات، علائم و تابلوها شباهت‌های بسیاری با یکدیگر داشته اما تفاوت کلی آن‌ها در خط آسمان، مصالح، تفاوت در ارتفاع ساختمان‌ها و بالأخص تزئیناتشان می‌باشد. (Talai & Mutavli, 2022) قهرمان پور و همکاران (۱۳۹۹)، در بررسی و سنجش معیارهای تأثیرگذار بر هویت کالبدی جداره‌های خیابان‌های شهری از دو گروه متخصصان و استفاده‌کنندگان استفاده کردند و به این نتیجه رسیدند که اولویت‌بندی معیارهای مؤثر بر

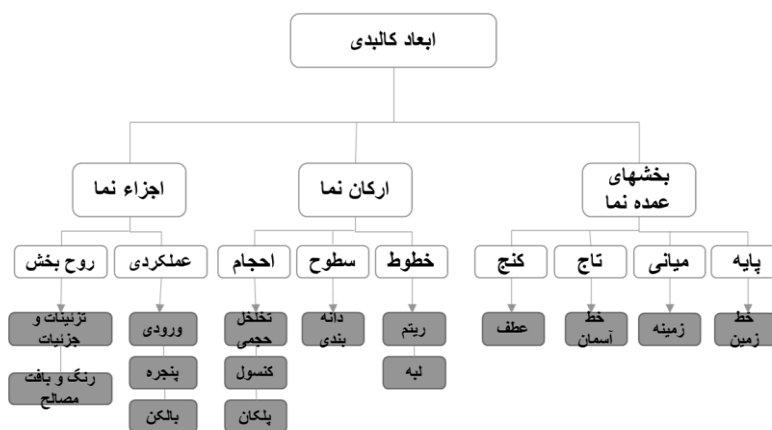
هویت کالبدی، از دیدگاه هر دو گروه پاسخ‌دهندگان متفاوت است. از دیدگاه استفاده‌کنندگان، شاخص‌های نظم و هماهنگی و از نظر کارشناسان، گوناگونی ساختار، بیشترین تأثیر را در ایجاد هویت کالبدی جداره‌های خیابان دارا است. (Qahremanpour et al., 2019) اسماعیلی و همکاران (۱۳۹۹) به تحلیل و ارزیابی جداره‌های شهری با تأکید بر زیبایی‌شناسی بصری در خیابان انقلاب سنندج پرداختند. در این تحقیق تنها آن دسته از کیفیاتی در کانون توجه قرار گرفتند که اعمال تغییرات در آن‌ها می‌تواند موجب ارتقای کیفیت‌های صوری شود و با ارائه درک درستی از پتانسیل‌های بصری، انتظام بصری منظر شهری محدوده مورد مطالعه را افزایش دهد. نتایج بررسی‌های انجام‌شده نشان‌دهنده ناهماهنگی‌های بسیاری در جداره‌های این خیابان است. (Ismaili et al., 2019)

مرور ادبیات تحقیق

مفهوم نما و جایگاه نما در شهر

تعریف واژه نما عبارت است از صورت ظاهری، منظره خارجی ساختمان (معین، ۱۳۸۷، ۱۱۲۹) نمای ساختمان، به‌عنوان واسطه ارتباطی بین فضاهای داخلی و خارجی، مورد ارزیابی بصری شهروندان است و ادراک افراد تحت تأثیر تصویر بصری ایجادشده در نمای ساختمان، شکل می‌گیرد (Yammiyavar, & Roy, 2019: 301). نمای خارجی ساختمان، اولین فضایی است که افراد در هنگام نزدیک شدن به بنا با آن مواجه می‌شوند و عناصر آن (هندسه، الگو، بافت و جزئیات) آن را می‌بینند و به‌طور مداوم آن را تجربه می‌کنند. (Lee, Ostwald, 2021: 1) نماهای ساختمانی یکی از مهم‌ترین عناصر بصری بوده و بر ارزش زیبایی‌شناسی شهر اثرگذار هستند (Danaci & Kiran, 2020: 223). نمای بناها بر حس ارزیابی ناظران از کلیت کالبد تأثیرگذار است. (بتنلی و همکاران، ۱۳۹۵، ۲۲۷) نمای بنا بر تمام ابعاد محیط کالبدی و ذهنی افراد تأثیر می‌گذارد. (Moughtin et al., 1995) و تصویر ذهنی شهروندان از بناها، بر مبنای نماهایشان شکل می‌گیرد. (Imamoglu, 2000) سبک معماری، رنگ، حجم، ارزش ادراکی، مصالح، اشکال و عناصر حجیم بصری، فرم‌ها، سطوح و نورها، خطوط منحنی، جزئیات تزئینی، ظرافت و قریحه‌ها، اجزا و بافت، در تصویر ذهنی نمای ساختمان‌ها مؤثرند. (لاوسون، ۱۳۹۴، ۵۳) نمای ساختمان در عرصه شهر نه در فردیت و استقلال بلکه در ترکیب و وحدت با سایر ابنیه در فضایی که خیابان یا میدان نامیده می‌شود به دیده می‌آید و مورد ارزیابی و سنجش قرار می‌گیرد. نمای شهری، دیگر حاصل کنار هم نهادن نماهای تک بناها در یک راستا نیست و در ترکیب خود مفهومی فراتر را در ابعاد زیبایی‌شناسی، نشانه‌شناسی، معناشناسی و حتی عملکردی و زیست‌محیطی عینیت می‌بخشد. (رضازاده، ۱۳۹۰، ۹) نما علاوه بر حوزه بصری، در حوزه ادراک و رفتار نیز جایگاه ویژه‌ای دارد تا آنجا که به‌عنوان دریچه درک بصری عمل می‌کند و ادراک بصری محیط را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد و علاوه بر اثرات بصری و زیبایی‌شناسی واجد اثرات روانی و اجتماعی نیز گردیده و مؤثرترین عنصر تأثیرگذار بر کیفیت بصری بنا و فضا می‌شود. نما به‌عنوان عنصری سه‌بعدی، محل تلاقی ویژگی‌ها و جنبه‌های خصوصی، معماری بنا و جنبه‌های عمومی و شهری است. در این حالت نما عضوی از بدنه و حتی منظر شهری تلقی شده و نقشی گسترده‌تر از نقش معمارانه می‌یابد. بدین ترتیب نقش نما از سطح کالبدی نقطه‌ای چسبیده به بنا فراتر رفته، به‌عنوان عنصر تأثیرگذار خطی و پهنه‌ای عمل می‌کند و بسان اولین پرده منظر شهری در نظر عموم جلوه می‌کند. (پاکزاد، ۱۳۸۲، ۵۵) نمای هر ساختمان در مجموعه شهری که در آن حضور دارد مؤثر است و این تأثیر را به بدنه خیابان‌ها یا میدان‌ها که در آن‌ها شکل گرفته است، انتقال می‌دهد در واقع نمای شهری متشکل از بناهای شهری است؛ بنابراین وقتی که از دید معماری با این کلمه برخورد می‌کنیم، اشاره مستقیمی به نمای ساختمان‌ها داریم (پاکزاد، ۱۳۸۶، ۸۲). نما، ارتباط ملموس ساختمان با شهر است. از طریق نما، عناصر طبیعی (نور، باد) به ساختمان نفوذ کرده و ارتباط ساکنان با فضای شهری برقرار می‌گردد. علاوه بر آن در شکل‌دهی به سیمای کالبدی شهر، نقش مهمی داشته و فصل مشترک رنگ تعلق داخلی و بیرونی است (رخشان و همکاران، ۷۷، ۹۶) نمای شهری که بتواند تصویر مناسبی از خود به‌جای بگذارد، می‌تواند نقش اجتماعی هم داشته

باشد، چراکه به مردم کمک می‌کند، بدانند در کجا هستند و در نتیجه محیط را خوانده، به نحو مطلوب‌تری فعالیت‌هایشان را تنظیم کنند و حتی می‌تواند خاطرات جمعی و ارتباطات گروهی را افزایش دهد. (حبیب، ۱۳۸۵، ۵۳) در بررسی عناصر متشکله جداره ساختمان‌ها و شهر می‌توان سه سطح را شناسایی نمود: ۱. بخش‌های عمده نما، ۲. ارکان نما و ۳. اجزای نما. (عطارد و کاشی، ۱۳۹۶)

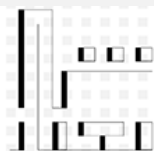

شکل ۱- ابعاد و عناصر کالبدی نما و مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده آن (مأخذ: نگارندگان)

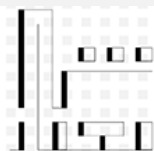
جداره‌های شهری سطوح عمودی تعریف‌کننده یک معبرند. جداره یا بدنه فضا بخش اصلی کالبدی یک فضا را تشکیل می‌دهد، در حقیقت این عنصر کیفیت یک فضای وابسته را مشخص می‌کند و به آن مفهوم محیطی می‌بخشد. (پاکزاد و طباطبائی، ۱۳۹۰)

جدول ۱- بررسی ابعادی نما در جداره‌های شهری (مأخذ: نگارندگان)

ابعاد	عناصر و اجزاء (مصادیق بصری طراحی نما)	تعاریف
کالبدی (زیبایی شناسی عینی)	تقسیمات نما (Facade divisions)	«تقسیمات نما» شامل سه بخش عمده می‌باشد: -پایین‌ترین بخش یا بخش سنگین (پایه یا سکوی ساختمان) -بخش میانی جداره یا سطح صاف و آرام با بازشوهای گوناگون -بخش بالایی یا بخش سبک نما (نقش تاج ساختمان)
	خطوط جداره (نما) (Wall lines "façade")	از مهم‌ترین عناصر هندسی در ایجاد نظم می‌باشند و به دودسته بندی کلی خطوط افقی و خطوط عمودی تقسیم شده‌اند: -خطوط افقی شامل: ۱-خط پایه یعنی تقاطع دو سطح کف و بدنه ۲-خط انتهای طبقه اول، بالای مغازه‌ها و ورودی‌ها ۳-خط فوقانی طبقات ۴-خط بام -خطوط عمودی از امتداد کناره روزه‌ها یا امتداد عنصر عمودی در نما تشکیل می‌شوند.
	خط آسمان (sky line) خط بام (roof line)	جایی است که از لحاظ بصری به آسمان می‌رسد و اصطلاحاً لیه برخورد به آسمان یا «خط بام» نامیده می‌شود. خط آسمان (لیه برخورد با آسمان) می‌تواند به شکل‌های «صاف-ناصاف-ادغامی» باشد.
	خط زمین (ground line)	«خط زمین» محل برخورد نما با کف می‌باشد که می‌تواند به صورت صاف یکنواخت باشد و یا به صورت شیب‌دار و پلکانی
	زمینه (Context)	«زمینه»، بستر اولیه‌ای است که اشکال و اشیاء بر روی آن ظاهر می‌شوند و بافت نما را تشکیل می‌دهد از قبیل: در، پنجره، حفره، جزئیات دیوار، رنگ و مصالح و...

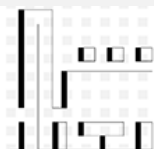

روزنه‌ها (aperture)	«روزنه» ها فضاهای ارتباطی درون و بیرون‌اند، از قبیل بازشوها و... که شفاف بوده و عبور نور را باعث می‌شوند و آرامش بصری را القاء می‌کنند. روزنه‌ها الزاماً بازشو نیستند و ممکن است از مصالح شفاف ثابت پر شده باشند.	ادراک محیطی و معنایی (زیبایی شناسی ذهنی)
تخلخل حجمی (volumetric porosity)	به هرگونه فرورفتگی و پیش‌آمدگی در ساختمان تخلخل حجمی گفته می‌شود. ایجاد عناصری مثل بالکن، پنجره، پلکان،... با شکست‌های افقی و عمودی در نما به‌منظور زیبایی، تأکید بر یک قسمت و شاخص کردن روزنه‌ها می‌باشد.	
پنجره (window)	قسمتی از دیوار برای تأمین نور طبیعی و حفاظی در برابر باران و باد و گرما و سرما و ایجاد تهویه می‌باشد.	
ورودی (intrace)	ورودی آستانه گذر از فضای عمومی به فضای خصوصی ساختمان است. محل ورودی به‌عنوان عنصر شاخص در نما بوده و در ورودی در محل ورودی تعبیه می‌شود و بایستی خوانا و دارای تأکید باشد.	
بالکن (balcony)	عنصری فرورفته یا بیرون زده از نماست که ارتباط بیرون و درون می‌باشد.	
پلکان (stairs)	عامل ارتباط طبقات مختلف که گاهی برای تزئین و ایجاد تنوع و تأکید در نمای ساختمان و یا عاملی شاخص جهت ابراز نقش نمایشی نما بکار می‌رود.	
کنسول (Console)	«کنسول» حجمی است بیرون زده در ارتفاعی از سطح بدنه نما که تمامی سطوح آن بسته می‌باشد. کنسول‌ها از عناصر حجمی هستند که بسته به نوع و ارتباط، ایجاد ریتم یا تأکید در جداره می‌نمایند و بر انسانی کردن مقیاس ساختمان برای پیاده نیز تأثیرگذار است.	
رنگ و بافت مصالح (Color and texture of materials)	یکی از عناصری که به دلیل پوسته‌ای بودن به‌راحتی قابل تنظیم بوده و تأثیر زیادی در ایجاد هماهنگی بین ابنیه دارد، «مصالح نما و بافت» و یا نوع پرداخت و به‌کارگیری آن می‌باشد. «رنگ» در اغلب کشورها در جهت حفظ هویت شهری و ایجاد تمایز بین ابنیه خاص و مسکونی بکار می‌رود. تباین میان رنگ و شکل و اندازه و بافت یا شکل و نورپردازی در ایجاد تعادل بصری موثر است.	
تزئینات (decoration)	تزئینات عناصر، جزئیاتی هستند جهت تزئین ساختمان و باید به حدی باشد که سبب اغتشاش بصری نگردد.	
الحاقات (Extensions)	الحاقات نما عناصری هستند که جزء طرح اولیه ابنیه نبوده و بعداً در اثر نیاز مالک به ساختمان الحاق گردیدند و تأثیر بسزایی در شکل منظر شهری ایجاد می‌کنند که شامل: تأسیسات ساختمانی (لوله بخاری، لوله گاز، علمک، جعبه تقسیم تلفن، کانال کولر، ناودانی)، حفاظ‌ها، تابلوها، عناصر کاربردی یا غیر کاربردی	
محافظ (Protector)	حفاظت در برابر دشمنان و عوامل جوی	
رابط (Connector)	ارتباط درون و بیرون بنا جهت استفاده از نور و تهویه و تماشای مناظر و رفت‌وآمدها	
معرف (representat)	جهت نشان دادن محتوای ساختمان و شخصیت مالک	
جزئی از کل (Part of the whole)	اهمیت نما در محیط، مانند شکل در زمینه می‌باشد و ناظر در تصویر ذهنی خود از نما به کارایی و نحوه عملکرد آن و محل قرارگیری نماهایی که از عمر تماشای بیشتری برخوردارند، به‌عنوان جزئی از فضای شهری توجه بیشتری می‌نماید.	
تضاد (Contrast)	افتراق بنا با محیط و ساختمان‌های مجاور به دلیل خودنمایی و ابراز شخص	
تجانس (Conformity)	برای جلوگیری از بی‌نظمی و آشفتگی و تنوع زیاد، ساختمان از نظر فرم و تکنیک و جنس، خود را تابع محیط و ساختمان‌های هم‌جوار می‌نماید.	
تقابل (Versus)	مقابله بنا با محیط و ساختمان‌های اطراف	
نمایش وزن بنا (Show building weight)	نمایش وزن ساختمان برای ایجاد خوانایی از طریق کلاف‌های افقی و جرزهای عمودی و ستون برجسته و تاج در بالای بنا و تغییر مصالح و سکو در پایین بنا	
هماهنگی (Harmony)	«هماهنگی» عبارت است از ترتیب، تنظیم و ارتباط متناسب و همکاری میان عناصر، برای رسیدن به هدفی خاص (مثلاً وحدت) با حفظ شخصیت هر عنصر.	
تعادل (Balance)	«تعادل» در بدنه فضای شهری به معنای برابری؛ یا هم‌ترازی وزن‌های بصری در نما تعادل، خنثی بودن به‌طور متقابل کلیه نیروهای بصری در میدان دید ناظر می‌باشد.	
تنش (Tension)	ادراک در یک نظام پیچیده باعث تنش می‌شود. هرچه پیچیدگی و تضاد بیشتر و نظم کمتر باشد، تنش بیشتر است. (خط کج تنش به وجود می‌آورد).	

<p>واژه «تقارن» به معنی اصلی آن ملیح، هماهنگ، خوش شکل بوده است. تقارن در بدنه‌ها و فضاها عبارت است از ترتیب و آرایش عناصر اجزای همانند در دو سوی یک خط یا صفحه محور. تقارن ساده‌ترین راه ایجاد وحدت در نمای یک ساختمان می‌باشد و برای ایجاد تقارن از اصل تشابه و اصل تکرار «ضرب‌آهنگ یا ریتم» استفاده می‌شود.</p>	<p>تقارن (Symmetrie)</p>	
<p>«ریتم» عبارت است از تکرار هرگونه شکل، رنگ، موقعیت، حرکت و... طبق نظمی معین. تناسب و خطوط تقسیم پنجره، بالکن‌ها، پنجره‌های طولی، راه‌پله و عناصر معماری مجموعاً می‌توانند ریتم را در زمینه نما برجسته کنند. تداوم و هارمونی رنگ یا به عبارتی ریتم رنگ‌ها نیز از دیگر عوامل زمینه‌ساز محسوب می‌گردد.</p>	<p>ریتم (ضرب‌آهنگ) (Rhythm)</p>	
<p>هرگاه چند عنصر از نظر اندازه، فرم، موقعیت در کنار هم قرار گیرند نظمی در روابط بین آن‌ها به وجود می‌آید ممکن است که این عناصر همگی هم ارزش بوده و یا اینکه تابع یک نوع سلسله‌مراتب باشند. که در دو نوع بصری و معنوی می‌باشد.</p>	<p>سلسله‌مراتب (Hierarchy)</p>	
<p>منظور از «تناسب» در بنا وجود نوعی نسبت میان اجزاء از یکسو و نسبت آن به تمام بدنه (به‌مثابه یک کل) از سوی دیگر می‌باشد. از تناسب مهم، بیرون‌زدگی و تورفتگی‌ها، تناسب‌ها و تناسب ارتفاع و عرض قطعه و در برخی از موارد نسبت عرض به ارتفاع بازشوها و استفاده از نسبت طلایی است.</p>	<p>تناسبات (Proportion)</p>	
<p>وقتی ناظر در برابر یک نما و یا مجموعه نماهایی در یک جداره قرار می‌گیرد، از آنچه می‌بیند به دریافتی می‌رسد که با بلندی قامت او و ابعاد ترکیباتی که می‌بیند ارتباط دارد، پس قد ناظر در فهم «مقیاس» موردسنجش قرار می‌گیرد. مقیاس در معماری باید طوری انتخاب شود که از فاصله زیاد و نزدیک خوانا و قابل فهم باشد.</p>	<p>مقیاس انسانی (Human Scale)</p>	
<p>اجزاء نما برای اینکه دارای مقیاس انسانی باشند باید خرد شوند و دارای جزئیات بیشتری باشند. در رابطه با تک‌تک اجزاء با یکدیگر، توجه به مسئله همبند بودن اجزاء مهم است. در ارتباط اجزاء نما با کل نما نباید سطحی یکنواخت حاصل گردد و سطوح را به‌وسیله ایجاد تخلخل حجمی و سایه‌روشن یا تغییر رنگ و مصالح خرد می‌نماییم. جهت سازمان‌دهی اجزاء مختلف و درک بنا به‌صورت بصری از سه اصل «تقرب»، «انسداد» و «استمرار» استفاده می‌شود.</p>	<p>رابطه کل و جزء در نما (The relation of whole & part in the façade)</p>	
<p>یکی از روش‌های دیرینه ایجاد تعادل بصری، ایجاد «سادگی» با ترفند قرینه‌سازی است. حذف ریزه‌کاری‌ها و جزئیات کم‌اهمیت و درجه دوم نیز به‌سادگی کمک شایانی می‌کند. برای جلوگیری از یکنواختی از طرح‌های پیچیده استفاده می‌شود. طراحی پیچیده به آن طراحی گفته می‌شود که معمولاً نقاط جاذب آن متعدد می‌گردد و تعدد نقاط جاذب با تمایز منطقی، کنج‌کاوی را برمی‌انگیزد و ذهن را به فعالیت بیشتر وامی‌دارد. در طراحی پیچیده از تعدد فرم‌ها، ریزه‌کاری‌ها و عناصر متمایز و غافلگیرکننده استفاده می‌گردد و باید توجه داشت که پیچیدگی به اغتشاش منجر نشود.</p>	<p>سادگی و پیچیدگی (Simplicity & Contortion)</p>	
<p>ذهن عناصر بصری مشابه یکدیگر را باهم دسته‌بندی نموده و به‌صورت یک کل احساس می‌کند. «اصل تشابه» معمولاً با اصل تقرب همراه است. اصل تشابه معمولاً از دو راه قابل حصول است. راه اول به مدد اصل تقرب و راه دوم به کمک ریتم</p>	<p>اصل تشابه (Comparison)</p>	
<p>آن شکلی است که انسان پس از تماشای نما به آن توجه کرده و آن‌ها در ذهنش تداعی می‌سازد. معنی استعاره‌ای یا تشبیهی، نوعی از معنی شکلی نما می‌باشد</p>	<p>معنی شکلی نما (The meaning of the shape of the façade)</p>	
<p>عبارت است از پیامی که پس از دیدن نما برای بیننده تداعی می‌شود. حرف و پیام‌نما می‌تواند مطالب گوناگونی را دربرداشته باشد و نکات مختلفی را برای انسان بازگو کند. از جمله مهم‌ترین آن‌ها می‌توان سه مورد کارکرد بنا، حکمی برای انسان، تذکر و اشاره به نکته‌ای باارزش را نام برد.</p>	<p>معنی پیامی نما (The meaning of the façade message)</p>	
<p>عبارت است از عاطفه، احساس و حالت خاصی که پس از تماشای نما در انسان به وجود می‌آید و بر چندگونه «احساس حرکت»، «حالت»، «احساس طبیعت» تقسیم می‌شود.</p>	<p>معنی عاطفه‌ای نما (Emotional meaning of façade)</p>	
<p>جداره پیاده راه شاد، زنده، چشم‌نواز و حاوی اطلاعات گوناگون بصری و معنایی می‌باشد که سبب سرزندگی و نفوذپذیری بصری و انعطاف‌پذیری و امنیت شده و جهت ایجاد تنوع و غنا در جداره پیاده راه، استفاده از تنوع رنگ و مصالح، تنوع فرم پنجره‌ها، تنوع به‌وسیله ایجاد تخلخل حجمی و سطوح پیش‌آمده و فرورفته در نما لازم است.</p>	<p>جداره پیاده راه</p>	<p>بر اساس نوع فضای شهری عملکردی و فعالیتی</p>

جداره بن بست معمولاً دیوار واحدهای مسکونی می‌باشد که سکون و آرامش، دنجی و خودمانی بودن فضا، امنیت و محرمیت و هویت مسکونی بودن، را القا می‌کند و عامل ارتباط درون و بیرون بناهای مسکونی می‌باشد.	جداره کوچه بن بست		
خیابان محلی، خیابان هویت بخش در محلات مسکونی است و دارای نقش اجتماعی قوی می‌باشد که در آن زندگی و جنب و جوش و گردش و خرید روزانه در حد محلی در جریان است و حرکت قوی عابر پیاده در آن وجود دارد و حس آرامش و امنیت و خودمانی بودن را می‌نمایاند.	جداره خیابان محلی		
خیابان‌های اصلی، شبکه اصلی ارتباطی درون شهری هستند که در آن نقش جابجایی و دسترسی هردو به موازات یکدیگرند و نشان‌دهنده نظم و وضوح و سادگی می‌باشند.	جداره خیابان عبوری		
مکان‌هایی هستند که تعاملات اجتماعی و جنب و جوش شهری در آن‌ها به حداکثر کمی و کیفی خود رسیده، ذهن شهروندان را انباشته از خاطرات جمعی و ذهنیت‌های مشترک راجع به نوع و چگونگی حیات مدنی می‌گردانند. (مانند خیابان ولیعصر) که انعطاف و سرزندگی و خاطره‌انگیزی در آن مشاهده می‌گردد.	جداره خیابان شهری		
محورهای مشجر و عریض که نقش مقصدی جهت تفریح دارند که دل‌باز بودن و مفرح بودن را القا می‌نمایند؛ مانند بلوار کشاورز	جداره بلوار		
این گونه خیابان‌ها مناطق دور شهرهای بزرگ را به یکدیگر ارتباط می‌دهند و شبکه راه‌های درون شهری را به شبکه‌های برون شهری وصل می‌کند که از نظر متخصصین ترافیک جزء شریان‌های درجه یک شهری می‌باشند و ایمنی و وضوح و سادگی را القا می‌نمایند.	جداره بزرگراه و اتوبان		
منظور از میدان محدوده‌ای ساکن و جمع‌پذیر، یکپارچه و دارای زندگی شهری برای شهروندان پیاده و نشان‌دهنده انضباط و شکوه و انعطاف‌پذیری و تعیین فضایی است.	جداره میدان		
توقع ذهنی از این جداره این است که احساس آرامش، دنجی، خودمانی و خاطره‌انگیزی، مقیاس انسانی، دخالت‌پذیری را القا کند.	جداره مسکونی	بر اساس عملکرد	
خیابان تجاری، خیابانی است که در آن فعالیت‌های مختلف تجاری صورت می‌گیرد و احساس سرزندگی، تنوع، ایمنی و امنیت و دعوت‌کنندگی می‌نمایاند.	جداره تجاری		
این گونه جداره‌ها عموماً در مراکز شهری مشاهده می‌شود که باید صلابت و شکوه را القا نماید و دارای ثبات، کارایی، نظم، تحرک، وقار و استحکام بصری کافی باشد.	جداره اداری		
در برخی از معابر شهری، غلبه پوشش گیاهی بر بناهای مجاور آن به گونه‌ای است که پوشش گیاهی جداره را تحت تأثیر قرار داده است و آنچه توسط ناظر در معبر مشاهده می‌شود ردیف درختان است که جداره پشت آن به صورت محو مشاهده می‌شود.	جداره اکولوژیک		

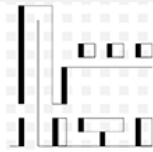
در پژوهش حاضر به لحاظ ملموس‌تر بودن ویژگی عینی در رویکرد تحقیق، مؤلفه‌های کالبدی نما که در حقیقت بعد عینی زیبایی‌شناسی در جداره‌های مسکونی شهر می‌باشند، اهداف کالبدی نماها یعنی بررسی جداره از نظر شناخت و سازمان‌دهی اجزاء و عناصر طراحی بررسی خواهد شد.

زیبایی‌شناسی و نقش آن در جداره شهری

واژه زیبایی‌شناسی به مفهوم شناختن زیبایی است که نخستین بار توسط متفکر آلمانی، الکساندر بومگارتن مطرح شده و معادل واژه انگلیسی "Aesthetics" است که از واژه یونانی "Aisthanesthai" به معنی ادراک حسی؛ یا آنچه قابل حس است، گرفته شده است. (Franssen et al. 2016) به‌طور کلی، موضوع علم زیبایی‌شناسی، تشخیص آن دسته از عواملی است که در ادراک یک پدیده و یا فرآیند زیبا و خوشایند، تأثیرگذار هستند. (وحدت طلب و همکاران، ۱۳۹۷) زیبایی‌شناسی یا علم آنچه زیباست، به بررسی مجموعه‌ای از اصولی می‌پردازد که سبب می‌شوند تا بیننده توجه خود را به اثر، معطوف کرده و از احساس وحدت و هماهنگی در ادراکات حسی آن لذت ببرد. در واقع این چنین زیبایی،

رویکرد عینی زیبایی‌شناسی در جداره شهری

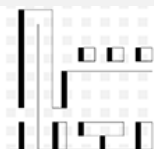
بررسی رویکردهای موجود در رابطه با ماهیت زیبایی‌شناسی نشان می‌دهد، دو رویکرد کلی وجود دارد: عینی و ذهنی. عینی بودن زیبایی، اصل قطعی و پذیرفته‌شده‌ای نیست، بلکه موضوعی است که بیشترین بحث‌ها را در زیبایی‌شناسی به خود اختصاص داده است. برخی از معیارها نشان‌دهنده غلبه وجوه عینی زیبایی دارند. (مولوی، ۱۳۸۵) در رابطه با این دو رویکرد در منظر شهری، در ابتدا رویکرد عینی و پس‌از آن رویکردهای ذهنی مورد توجه بوده است. (خاک زند و دیگران، ۱۳۹۳) رویکرد عینی در زیبایی‌شناسی عمدتاً توسط متخصصان معمار و شهرساز بر اساس قواعد خاص و تعیین‌شده‌ای مورداستفاده قرار می‌گیرد و اعتقاد بر این است که مناظری که بر اساس قواعد عمومی زیبایی‌شناسی خلق می‌شوند، از نظر مردم نیز به‌عنوان مناظری زیبا ادراک خواهند شد. (Qahremanpour et al., 2019) با توجه به اینکه خیابان، فضایی متشکل از معماری‌های مختلف است، لذا زیبایی خیابان در بعد کالبدی آن، مجموعه قواعد شکلی خیابان را در برمی‌گیرد و مؤلفه‌های آن نامحدود است. مطالعه ادبیات، تاریخ و مبانی منظر شهری نشان می‌دهد که عناصر عینی در کنار مفاهیم ذهنی به‌صورت توأمان تشکیل‌دهنده منظر شهری می‌باشند و برای یک ناظر تازه‌وارد به یک محدوده شهری صورت عینی و برای یک ساکن در سایت، سیمای عینی و ذهنی مبین موقعیت شخص در آن محدوده است. (Kalantari, 2012) به‌تدریج زیبایی شهری از حوزه تأکیدات عینی و احساسی و تخصص‌گرایانه مربوط به کیفیات بصری یعنی فرم، رنگ و بافت به حوزه مطالعات ادراکی/ذهنی از محیط شهری انتقال یافت. به همین دلیل، نظریه‌های زیبایی‌شناسی بیش از آنکه در حوزه شهرسازی مطرح شود در حوزه مطالعات روان‌شناختی محیط بسط می‌یابد. از آن جمله می‌توان به نظریه بقای اپلتون در ترجیحات زیبایی اشاره کرد که ارتباطی بین شرایط مناسب برای بقا و زیبایی جستجو می‌کند. (Appelton, 1984)

منظر شهری، در حقیقت فهم شهروندان از شهر است که به‌واسطه ادراک ابعاد کالبدی شهر و تداعی معانی مرتبط با آن‌ها صورت می‌گیرد. از مؤلفه‌های عینی مؤثر بر زیبایی جداره شهری مطلوب، می‌توان به دو مورد اشاره کرد:

- حاکمیت مظاهر زیبایی‌شناسانه نظیر وزن، ریتم، وحدت، تنوع، تباین فضایی، وجود سلسله‌مراتب فضایی، نظم، تنوع، پیچیدگی.
- کیفیات هنری نظیر ترکیب و ریتم که به منظر شهری هویت خاص و منحصر به فردی می‌بخشد. (توسلی، ۱۳۸۸؛ گلکار، ۱۳۸۷)

زیبایی و تزئینات جداره (Sheibai et al., 2014) خط آسمان؛ که در حقیقت نیم‌رخ شهر در مقابل آسمان است یعنی جایی که آسمان و زمین به هم می‌رسند. می‌توان خط آسمان را با ساختمان‌های یادمانی یک شهر شکل داد و بناها با ریتم و همگونی به شهر هویت بخشید. (Talen, 2005: 211; Khaleghi, 2018; Liu et al, 2018) استفاده از مصالح متناسب و بومی به‌گونه‌ای که علاوه بر استحکام بتواند به ایجاد حس تعلق در مردم، نسبت به شهر کمک کند و بتوان با طراحی مناسب به القای زیبایی معنوی در کنار زیبایی مادی پرداخت. (Lee et al, 2020) توجه به ابعاد معنایی و نمادین رنگ‌ها در جداره بنا در کنار ابعاد مادی و کالبدی آن می‌تواند به ارتقا کیفیت مطلوب جداره‌ها کمک نماید. (Yoshi, 2016: 609; Lu et al, 2019; Putri, 2015) توجه به الحاقات، علائم و تابلوها در جداره (گلکار، ۱۳۸۷) رنگ‌بندی جداره، عرض قطعات یا دانه‌بندی (ترکیب چندین نمای مستقل و یا نمای قطعات تفکیکی متفاوت) (Zangi, 2016) جلوگیری از اغتشاش و آشفته‌گی بصری (مانند عدم تخریب نما با چینش اجناس بر روی نما) (Abbasi, 2016)

به عبارتی، شاخصه‌های عینی زیبایی‌شناسی در جداره‌های شهری شامل: خط آسمان، خط زمین، خطوط جداره نما، زمینه جداره، تقسیمات و خطوط غالب نما، عرض قطعات یا دانه‌بندی، کنترل ارتفاع، کنترل حجم توده در جداره، کنسول، روزنه‌ها، رنگ و بافت مصالح، تزئینات، الحاقات، علائم و تابلوها در جداره، نبش در جداره، تفکیک سطح و پیچ در جداره می‌باشند. (فرخیان و اردلانی، ۱۳۹۶)

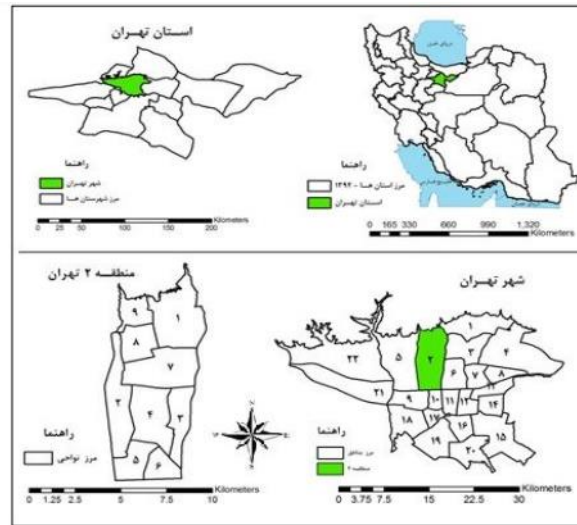
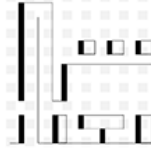
با توجه به موضوعات مطروحه در مبانی نظری و در نظر گرفتن پیشینه پژوهش، در ارتباط با مؤلفه‌های کالبدی و معنایی جداره شهری و عینی زیبایی‌شناسی، نکات لازم در نظر گرفته شده و در قالب چارچوب مفهومی زیر ترسیم شده است.

روش تحقیق

پژوهش حاضر، از حیث هدف «کاربردی» و از نظر روش، «توصیفی تحلیلی» است و در حوزه مطالعات میدانی، «روش پیمایشی» با ابزار گردآوری داده به صورت «مشاهده» و «پرسشنامه» می‌باشد، جمع‌آوری اطلاعات از طریق بازدید میدانی، مطالعات اسنادی و ابزار پرسش‌گری صورت گرفته که در قالب مطالعه‌ای کاربردی، به تجزیه و تحلیل داده‌های مورد بررسی با ابزار SPSS می‌پردازد. جامعه آماری متشکل از دودسته گروه متخصصین و ناظرین می‌باشند. شایان ذکر است در ابتدا مؤلفه‌های عینی زیبایی‌شناسی در بعد کالبدی جداره‌ها، با استفاده از نظرات صاحب‌نظران و کارشناسان این حوزه شناسایی شدند؛ بدین منظور تعداد ۱۰۰ پرسشنامه در بین گروه متخصصین یعنی فارغ‌التحصیلان رشته معماری و طراحی شهری توزیع گردید. نحوه انتخاب جامعه آماری شهروندان بر اساس روش نمونه‌گیری تصادفی و انتخاب تعداد برحسب فرمول کوکران بوده است. حال لازم است تا حجم نمونه‌ها تعیین گردد. در ادامه به منظور سنجش و شناسایی مؤلفه‌های عینی زیبایی‌شناسی در بعد کالبدی جداره‌ها از دیدگاه ترجیحات ناظرین نما، ۳۸۰ پرسشنامه از شهروندان استفاده‌کننده از فضا تکمیل شد. به منظور پیشگیری از مشکلات احتمالی پرسشنامه و حصول اطمینان از قابل فهم بودن آن، جهت تأیید روایی، پیش‌نویس آن به صورت سؤالات باز پاسخ، با مشارکت گروهی از کارشناسان معمار و شهرساز، مورد آزمون قرار گرفت. در نهایت داده‌های به دست آمده از آن‌ها با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

محدوده مورد مطالعه تحقیق

منطقه ۲ شهرداری تهران به عنوان یکی از مناطق بزرگ شهرداری تهران از لحاظ جغرافیایی در دامنه جنوبی کوه‌های البرز قرار گرفته و از شمال به شیب‌های جنوبی رشته کوه البرز از جنوب به دشت آبرفتی جنوب همچنین در شرق و غرب به مسیل‌های فرحزاد و اوین در که محدود شده است. این منطقه که در ابتدای شکل‌گیری به عنوان منطقه بیلاقی، سکونت و خوش آب‌وهوا مورد استفاده قرار می‌گرفت، به تدریج به سمت حوزه سکونتی برای جمعیت رو به رشد تهران پیش رفته است. در مرحله بعد و به مرور زمان به دلیل ایجاد زیرساخت‌های نوین و گسترده، وجود قطعات بزرگ، ارزانی زمین، تمرکز فوق‌العاده فعالیت‌ها در مرکز شهر و نزدیکی منطقه به مرکز ثقل شهر و نیاز به توسعه ساختارهای اصلی فعالیت‌ها به پذیرش استقرار برخی فعالیت‌های فرا منطقه‌ای، شهری و فرا شهری گردن نهاد. این مشخصات و شرایط مناسب جغرافیایی و اکولوژیک همچنین زمینه مناسبی را برای توسعه جمعیت ساکن در منطقه ایجاد نموده است. شکل کلی منطقه به صورت مستطیل به ابعاد ۱۲ کیلومتر در امتداد جنوب - شمال و ۴ کیلومتر در امتداد شرق - غرب بوده است که مساحتی بالغ بر ۴۹۵۶ هکتار را شامل گردیده است. کاربری‌های این منطقه به ترتیب شمال کاربری مسکونی، معابر و بزرگراه، فضای سبز و سایر کاربری‌ها می‌باشد. این منطقه بر اساس آمار سال ۱۴۰۰ دارای ۷۸۱۰۵۴ نفر جمعیت می‌باشد. (شکل ۱) محله مورد مطالعه در این تحقیق سعادت‌آباد می‌باشد که در منطقه ۲ شهرداری و در شمال غرب تهران قرار دارد که از شرق به بزرگراه چمران، از غرب به بلوار پاک‌نژاد، از جنوب به شهرک غرب، از شمال به کوی فراز منتهی می‌شود. نام قدیمی این منطقه سادات‌آباد بود و باگذشت زمان به سعادت‌آباد تغییر کرد.

شکل ۳- نقشه موقعیت منطقه دو شهرداری (Saravand Consultant Engineers, 2006)

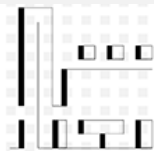
تجزیه و تحلیل و یافته‌های پژوهش

به منظور اطلاعاتی که از پرسشنامه‌ها به دست آمده، آمار توصیفی و اولویت‌بندی هر کدام از شاخص‌های کالبدی جداره مسکونی در بعد عینی زیبایی‌شناسی، ابتدا داده‌ها از دو دیدگاه ناظرین و متخصصین مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته و سپس مؤلفه‌های به دست آمده در تصاویر منتخب منطقه بر اساس ترجیحات استفاده‌کنندگان مشخص شده و تحلیل گردید.

توزیع فراوانی مؤلفه‌ها در بعد عینی زیبایی‌شناسی، تعداد ۳۰ مؤلفه مشخص شد که در میان آن‌ها بر طبق جدول ۲ از "دیدگاه ناظرین" ۱۶ مؤلفه دارای ارزش‌های زیاد و بسیار زیاد بوده و بیشترین تأثیرات را در ارزیابی ترجیحات زیبایی‌شناختی ناظرین از جداره مسکونی دارند. همچنین ۱۱ مؤلفه از "دیدگاه متخصصین" در اولویت انتخاب قرار گرفت.

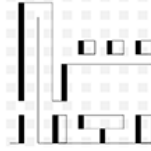
جدول ۲- توزیع فراوانی مؤلفه‌های عینی-کالبدی زیبایی‌شناسی در جداره‌های مسکونی (مأخذ: نگارندگان)

عینی-کالبدی			دیدگاه ناظرین
شاخص	فراوانی عددی	فراوانی درصدی	
خط آسمان	214	79/6%	
خط زمین	190	70/6%	
رنگ و بافت مصالح	215	80/0%	
ریتم	154	57/3%	
بازشوها	161	59/9%	
ورودی	171	63/6%	

60/2%	162	تزئینات و جزئیات	
61/3%	165	عرض قطعات	
72/9%	196	تخلخل حجمی	
56/1%	151	الحااقات	
76/9%	207	نقطه عطف	
50/9%	137	کنسول	
50/6%	136	پلکان	
55/0%	148	بالکن	
64/0%	172	سطوح شفاف و کدر	
71/2%	192	لبه	
فراوانی درصدی	فراوانی عددی	شاخص	
59/5%	72	بالکن	
61/1%	74	ریتیم	
81/7%	99	ایمنی	
60/4%	73	تزئینات	
65/2%	79	ورودی	
73/5%	89	مصالح	
78/5%	95	خط بام	
74%	91	تناسبات	
54/4%	66	تعادل	
63/6%	77	ارتفاع نما	
71/9%	87	سطوح پر و خالی	

اولویت ترجیحات ناظران به ترتیب شامل: رنگ و بافت مصالح ۸۰٪، خط آسمان ۷۹/۶٪، نقطه عطف ۷۶/۹٪، تخلخل حجمی ۷۲/۹٪، لبه ۷۱/۲٪، خط زمین ۷۰/۶٪، سطوح شفاف و کدر ۶۴/۰٪، ورودی ۶۳/۶٪، عرض قطعات ۶۱/۳٪، تزئینات و جزئیات ۶۰/۲٪، بازشو ۵۹/۹٪، ریتیم ۵۷/۳٪، الحااقات ۵۶/۱٪، بالکن ۵۵/۰٪، کنسول ۵۰/۹٪، پلکان ۵۰/۶٪ بوده که در نمودار میله‌ای - نشان داده شده است.

شکل ۴- نمودار میله ای سنجش میزان ترجیحات از دیدگاه ناظرین در جداره های مسکونی محله سعادت آباد (مأخذ: نگارندگان)

بر طبق نمودار شکل ۵ اولویت بندی مؤلفه‌ها در دیدگاه متخصصین به ترتیب شامل: ایمنی ۸۱/۷٪، خط بام ۷۸/۵٪، تناسبات ۷۴/۰٪، مصالح ۷۳/۵٪، سطوح پرو خالی ۷۱/۹٪، ورودی ۶۵/۲٪، ارتفاع نما ۶۳/۶٪، ریم ۶۱/۱٪، تزئینات ۶۰/۴٪، بالکن ۵۹/۵٪، تعادل ۵۴/۴٪ می‌باشد.

شکل ۵- نمودار خطی سنجش میزان ترجیحات از دیدگاه متخصصین در جداره های مسکونی محله سعادت آباد (مأخذ: نگارندگان)

همان گونه که مشاهده می‌شود مؤلفه‌های رنگ و بافت مصالح، خط آسمان (بام) و تخلخل حجمی (پرو و خالی)، از هر دو دیدگاه ناظرین و متخصصین در اولویت ارزیابی ترجیحات زیبایی نما و جداره قرار دارند.

شکل ۶ بیانگر تحلیل بصری ابعاد و عناصر کالبدی نماهای منتخب و مؤلفه‌های تشکیل دهنده جداره آن است که با پیمایش و برداشت عینی در نمونه‌های موجود به تصویر کشیده شده و مورد بررسی قرار گرفته است.

شکل ۶- بررسی کیفی مؤلفه های کالبدی و تحلیل بصری نمونه های منتخب نما در جداره های مسکونی سعادت آباد (مأخذ: نگارندگان)

نتایج و راهکارها

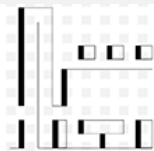
از مؤثرترین عناصر تأثیرگذار بر کیفیت بصری شهرها، بدنه‌های شهری را می‌توان معرفی کرد که اصلاح آن‌ها می‌تواند به بالا رفتن کیفیت منظر شهر منجر شود. در طراحی و توسعه شهری، بعد کالبدی-زیبایی شناختی فضای شهرها جزء مهم‌ترین کیفیت‌ها به حساب می‌آید که هدف از مطرح کردن آن، ایجاد حس خوشایندی در محیط شهری است؛ که در این بین از میان عناصر کالبدی، جداره خیابان‌ها از مهم‌ترین ابعاد طراحی موثر بر زیبایی‌شناسی منظر شهری هستند. ارتقاء عوامل بصری فضاهای شهری زمانی می‌تواند تحقق یابد که اولویت‌سنجی مسائل، مبتنی بر ترجیحات شهروندان و کاربران فضاها باشد. از آنجایی که بحث زیبایی‌شناسی در منظر شهری از مهم‌ترین ابعادی است که بر روی ادراک و تفسیر ناظران و شهروندان اثر می‌گذارد، معماران و برنامه ریزان شهری را بر آن می‌دارد تا توجه ویژه‌ای در طراحی ابعاد کالبدی نما و جداره‌ها نمایند. بنا بر آنچه مطرح شد لازم به ذکر است که جداره‌های مسکونی محله سعادت‌آباد نیازمند کیفیت‌بخشی در مؤلفه‌های منظر شهری نظیر نظم، زیبایی و تنوع بصری در تزئینات جداره، توجه به الحاقات در نما و همچنین توجه ویژه در به‌کارگیری تنوع در بافت مصالح می‌باشد که با قرار دادن تمامی این عناصر در کنار یکدیگر، می‌تواند به خلق یک کل منسجم، مطابق با هویت این محدوده و ارتقای جوانب زیبایی‌شناختی و کیفیت‌های بصری منظر عینی این جداره شاخص شهری منجر شود. یافته‌های مربوط به بررسی ترجیحات زیبایی‌شناسانه ناظران و متخصصان در جداره‌ها نشان داد، در انتخاب نمای منتخب کاربری با عملکرد مسکونی، میان ناظران و متخصصان اشتراکاتی در نقطه‌نظرشان وجود دارد؛ مؤلفه‌های رنگ و بافت مصالح،

خط آسمان (بام) و تخلخل حجمی (پر و خالی)، از هر دو دیدگاه در اولویت ارزیابی ترجیحات زیبایی نما و جداره قرار دارند. در ادامه به منظور بهبود شرایط نما و جداره‌های شهری، اهداف و راهبردهای تحقیق به‌عنوان راهکارهای کلی، و با در نظر گرفتن شاخص‌های کالبدی اولویت‌بندی شده توسط ناظرین و متخصصین، پیشنهادها و راهکارهایی در جهت ارتقاء کیفیت منظر شهری ارائه می‌نماییم.

جدول ۳- پیشنهادات طراحی مولفه‌های عینی-کالبدی موثر در جداره‌ها بر اساس ترجیحات شهروندان (مأخذ: نگارندگان)

پیشنهادات و راهبردهای طراحی	عناصر کالبدی	
-عدم به‌کارگیری بازشوهای بزرگ و سرتاسری در جداره -در نظر گرفتن اقلیم برای فرم و کشیدگی بازشوها -استفاده از پنجره‌های عمودی برای ایجاد توازن در جداره‌های افقی -استفاده از پنجره‌های افقی جهت ایجاد تعادل در جداره‌های عمودی	اندازه	بازشوها
	فرم	
	تکرار	
-ایجاد ارتباط حداکثری درون و برون بنا توسط بالکن‌های قرارگرفته در کنج و بالکن‌های بیرون زده از بنا	بیرون زده	بالکن
	هم‌تراز	
	اندازه	
	فرم	
-جلوگیری از به‌وجود آمدن آشفنگی و اغتشاش بصری در میزان تزئینات -نوع تزئینات و موقعیت قرارگیری در سطح جداره موجب یکنواختی نگردد. - استفاده از تزئینات هماهنگ با سطح نما برای ایجاد ریتم و تنوع‌بخشی	رنگ	تزئینات
	میزان	
	نوع	
-ایجاد هماهنگی رنگ‌ها و مصالح جهت ایجاد یکپارچگی در جداره -تغییر رنگ طبقه همکف از سایر طبقات -ایجاد تنوع با رنگ‌های مختلف در مصالح -حفظ هویت و وحدت جداره -ایجاد حس تعلق با به‌کارگیری مصالح بومی - به‌کارگیری مصالح زیست‌محیطی و قابل بازیافت در نمای ساختمان‌ها	رنگ	مصالح
	جنس و بافت	
-ارتقاء کیفیت دید های بصری با شکست ریتمیک خط آسمان -جهت ایجاد تنوع در جداره مسکونی خط بام متعادل (یک طبقه پایین‌تر یا بالاتر از خط پایه) باشد. -جهت ادراک ناظرین در نظر گرفتن تناسب کافی بین عرض معبر با ارتفاع بنا -هماهنگی خط آسمان جداره با اقلیم منطقه -جلوگیری از اختلاف ارتفاع بیشتر از یک طبقه در جداره‌های مسکونی پیوسته	صاف و یکنواخت	خط آسمان
	ناصاف و متنوع	
-جزئی از کل -تعییه تأسیسات به‌صورت المان معماری در جداره -ایجاد وحدت و انسجام در سطح جداره با حذف الحاقات نامناسب برای جلوگیری از آشفنگی و اغتشاش بصری -نصب علائم و تابلو در جداره با حفظ تناسب و هماهنگی در سطح جداره	علائم و تابلوها	الحاقات
	تأسیسات	
	عناصر معماری	
-رعایت تعادل در سطح جداره	مصالح	سطوح شفاف و کدر
	میزان	
	رنگ	
-برای ایجاد فضای منفی در نمای جداره ایجاد عقب‌نشستگی یا بالکن و بازشوهای فرورفته در بنا -برای ایجاد فضای مثبت در نمای جداره ایجاد پیش‌آمدگی طبقات یا بالکن و بازشوهای بیرون زده از بنا - ایجاد کنتراست نور و سایه‌روشن در نما با کمپوزیسیون احجام	فضای مثبت برجسته	تخلخل حجمی
	فضای منفی فرورفته	
-در نظر گرفتن اقلیم، جنس خاک و آب‌های زیرزمینی -در نظر گرفتن کرسی چینی در جداره مسکونی -استفاده از پیلوتی در زمین‌های شیب‌دار یا اقلیم معتدل	صاف و یکنواخت	خط زمین
	شیب‌دار و پلکانی	

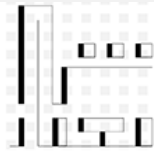
- ایجاد پویایی بصری به وسیله پیوستگی در خطوط جداره - ایجاد تحرک با به کارگیری خطوط عمودی در جداره مسکونی ساختمان‌های کوتاه مرتبه - القای آرامش و سکون با به کارگیری خطوط افقی در جداره مسکونی برای جلوه دادن کاستن ارتفاع ساختمان‌های بلندمرتبه - ایجاد وحدت و انسجام در جداره با ترکیب یا درهم امتداد دادن خطوط افقی و عمودی	خطوط عمودی	خطوط
	خطوط افقی	
	خط طبقات	
	لبه	
- به کارگیری به عنوان نقش تزئینی در نما - جهت شکل دادن به ورودی - به کارگیری به عنوان ارتباط با طبیعت با قرارگیری پوشش گیاهی یا آب‌نما - به کارگیری به عنوان شاخص و معرف جهت نقش نمایشی در نما	نوع	پلکان
	نقش	
	موقعیت قرارگیری	
- ایجاد کنج - ایجاد نقاط عطف و تأکید در نما از طریق چیدمان پنجره‌ها	شاخص	عطف
	مفصل	
- هماهنگی کنسول با شکل و پوشش سقف بنا - هماهنگی کنسول با جزئیات و تزئینات در جداره	کنسول	
	- متناسب با ابعاد انسانی - ایجاد عقب نشستگی برای دعوت‌کنندگی	ورودی

منابع و مراجع

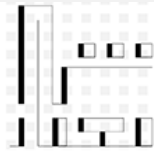
- بنگدار، احمد، و قرایی، فریبا. ۱۳۹۰. تغییر پارادایم‌ها در اصول طراحی شهری؛ از مؤلفه‌های کالبدی و اجتماعی و ادراکی به رهیافت مکان‌سازی. نامه معماری و شهرسازی، ۳(۶)، ۵۱-۷۰.
- بنتلی، ا.، ال‌کک، آ.، مورین، پ.، گلین سو، م.، و اسمیت، گ. ۱۳۹۵. محیط‌های پاسخ‌ده، مترجم: مصطفی بهزادپور، انتشارات دانشگاه علم و صنعت، تهران.
- پاکزاد، جهان‌شاه. ۱۳۸۳. مبانی نظری و فرآیند طراحی شهری، وزارت مسکن و شهرسازی، جلد اول، چاپ اول.
- پاکزاد، جهان‌شاه. ۱۳۸۲. پدیدارشناسی نماهای مسکونی و سیر تکوین توقعات از آن، هنرهای زیبا، شماره ۱۴.
- پاکزاد، جهان‌شاه. ۱۳۸۶. مجموعه مقالات در باب طراحی شهری، انتشارات شهیدی.
- پاکزاد، جهان‌شاه، طباطبائی، ملک. ۱۳۹۰. جداره‌های شهری و نقش آن در فضای شهری (معیارهای نماسازی در فضای شهری)، تهران: انتشارات آرمان‌شهر.
- توسلی، محمود. ۱۳۸۸. طراحی فضای شهری: فضاهای شهری و جایگاه آن‌ها در زندگی و سیمای شهر. تهران: شهیدی؛ مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
- حبیب، فرح. ۱۳۸۵. کندوکاوی در معنای شکل شهر، مجله هنرهای زیبا، شماره ۲۵، صفحه‌های ۵-۱۵.
- خاک زند، مهدی؛ محمدی، مریم؛ جم، فاطمه و آقابرگی، کوروش. ۱۳۹۳. شناسایی عوامل موثر بر طراحی بدنه‌های شهری با تأکید بر ابعاد زیبایی‌شناسی و زیست‌محیطی (مطالعه موردی: خیابان ولیعصر شهر قشم)، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات شهری، (۱۰): ۱۵-۲۶.
- رضازاده، راضیه. ۱۳۹۰. سامان‌دهی و بهسازی نماهای شهری ضرورت برخورد شهرسازانه با مسائل طراحی شهری، دانش نما.

- رخشان، ا. و ذبیحی، ح.، و ماجدی، ح. ۱۳۹۷. بازخوانی مؤلفه‌های هویت‌بخش نما در منظر شهرهای معاصر. مدیریت شهری، ۱۷(۵۱)، ۷۵-۸۶
- عطارد، فرانک، کاشی، حسین. ۱۳۹۶. عناصر تشکیل‌دهنده نماها و جداره‌های شهری، نشریه معماری شهرسازی آرمان‌شهر، شماره ۲۱، زمستان.
- فرخیان، امیر و اردلانی، حسین. ۱۳۹۶. بررسی و تحلیل جداره‌های شهری با رویکرد زیبایی‌شناسی، سومین کنفرانس سالانه پژوهش‌های معماری، شهرسازی و مدیریت شهری، شیراز.
- قدیری، محمود؛ شهرباکی، صغری. ۱۳۹۵. تحلیل کیفیت کالبدی محیط مسکونی بازسازی‌شده شهر بیم، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۶(۴۰): ۹۳-۱۱۲.
- کریر، راب. ۱۳۷۶. اجزای معماری، ترجمه زهرا اهری، مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن.
- گلکار، کوروش. ۱۳۸۷. محیط بصری شهر: سیر تحول از رویکردی تزئینی تا رویکردی پایدار، علوم محیطی، سال ۵، شماره ۴، ۹۵-۱۱۴.
- لاوسون، ب. ۱۳۹۴. زبان، فضا، مترجم: علیرضا عینی فر، فؤاد کریمیان، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.
- معین، م. ۱۳۸۷. فرهنگ فارسی یک‌جلدی، نشر سرایش، تهران.
- مولوی، مهرناز. ۱۳۸۵. پایان‌نامه دکتری تخصصی شهرسازی با عنوان: تحلیل زیباشناختی کالبد فضای شهری، دانشگاه تهران، تهران.
- محمدی، مریم. ۱۳۹۵. شناسایی عوامل مؤثر بر خلق جداره‌های شهری واجد معنا، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران.
- وحدت طلب، مسعود؛ یاران، علی و محمدی خوشبین، حامد. ۱۳۹۷. بررسی مفهوم و ارزیابی پر و خالی در جداره‌های خانه‌های تاریخی تبریز. مجله پژوهش‌های معماری اسلامی، ۶۶(۲)، ۶۶-۸۰.
- هدمن، ریچاردز و بازوسکی، اندرو. ۱۳۸۷. مبانی طراحی شهری، ترجمه راضیه رضازاده و مصطفی عباس زادگان، انتشارات دانشگاه علم و صنعت ایران، چاپ پنجم.
- Askari, A. H. . Binti Dola, Kamariah. Influence of Building Façade Visual Elements on Its Historical Image: Case of Kuala Lumpur City, Malaysia. 2009. Design and built environment. vol.5.pp. 49-59#
- Appleton, Jay. 1984. Prospects & Refuges Re. Visited. Landscape Journal 3(2): 91-103. #
- Amin Zadeh, B. Sharifi, S. & Forogifar, M., (2014). Compare urban landscape in terms of the perception of beauty experts and users of case studies; Khomeini Adl Square, Mashhad. Motaleat Shahri Journal. No. 10. [in Persian] #
- Abbasi, Z. (2016). Aesthetic standards of urban facades and desirable bodies with an emphasis on local identity (a case study between Motahri Square and the intersection of Hojat Shahr Street, Qom), Urban Management, 47, 255-276[In Persian] #
- Barati, N; Suleiman Nejad, M. (2018). The perception of stimuli in a controlled environment and the effect of gender on it, Bagh Nazar, 17, 57-40[In Persian] #
- Carmona, M. (2012). *Public Places – Urban Spaces*, (Gharaei & Partners, Trans.). Tehran: Tehran Art University Press, 1. #

- Danaci, H. M., & Kiran, G. (2020). Examining the factor of color on street facades in context of the perception of urban aesthetics: Example of Antalya. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 12, 222-232. #
- Franssen, M., Vermaas, P. E., Keroes, p. & Meijers, A. W. M. (2016). *Philosophy of Technology After the empirical turn*. Springer international publishing, Switzerland. #
- Imamoglo, C. (2000). Complexity, preference and familiarity: Architecture and nonarchitecture Turkish students' assessments of traditional and modern house facades. *Journal of Environmental Psychology*. (20), 5-16. #
- Ismaili, F; Charejo, F; Hourijani, N. (2019). Analysis and evaluation of urban walls with an emphasis on visual aesthetics, using the grid method (case example: Englebal St., Sanandaj), *Bagh Nazar*, 17(82), 65-78[In Persian] #
- Jennath, K. A. & Nidhish, P. (2016). Aesthetic judgement and visual impact of architectural forms: a study of library buildings. *Procedia Technology*, (24), 1808–1818. Doi: 10.1016/j. protcy.2016.05.226#
- Keshtkaran, R., Habibi, A. & Sharif, H. (2017). Aesthetic preferences for visual quality of urban landscape in Derak High- Rise buildings (Shiraz). *Journal of Sustainable Development*, 10(94). Doi: 10.5539/jsd.v10n5p94#
- Khaleghi, N. (2018). Assessing the impacts of pedestrianisation on historic urban landscape of Tehran. *Int. J. Architect. Eng. Urban Plan*, 28(1): 91-104, June 2018. #
- Kaplan . R . and Kaplan . S . 1991, *The experience of nature: A psychological perspective* , cambridgeUniversity Cambridge .UK#
- Kaplan. S. (1987), *Aesthetics, affect and cognition: envi ronmental preferences from an evolutionary perspective*, *Environment and Behavior* 19. #
- Kalantari, H. (2012). Pathology of urban scenery and landscape in Tehran and presentation of its organizing plan; Case example: Nawab Highway (between Haqshanas Square and Hilal Ahmar Street), research project, manager: Culture and Art Research Institute, Urban Landscape Research Group[In Persian] #
- Karimi Yazdi, A; Barati, N; Zarei, M. (2015). A comparative evaluation of the perception of urban space from the point of view of the audience and specialists of the urban area (a case study of Imamzadeh Saleh Tajrish urban complex in Tehran), *Bagh Nazar*, (45) 13, 13-26[In Persian] #
- Liu, E., Carta, S. & Sopeoglou, E. (2018). Study trip as means of expanded learning. *Information, Communication & Society*, 21(9), 1293-1304. Doi: 10.1080/1369118X.2018.1476574#
- Lee,P., Hunter,W.C., Chung,N. (2020). Smart Tourism City: Developments and Transformations, *Sustainability*, 2020, 12, 3958; doi:10.3390/su12103958#
- Lee. J. H., & Ostwald, M. J. (2021). Fractal dimension calculation and visual attention simulation: assessing the visual character of an architectural facade. *Jouranal of Building*. (11), 1-22. #

- Lu, Sh., Yaping, H., Chaoyang, S., Xiping, Y. (2019) Exploring the Associations between Urban Form and Neighborhood Vibrancy: A Case Study of Chengdu, China, *International Journal of Geo- Information*, Vol.8, No.4, pp.1-15. #
- Moughtin, C., Taner, Oc., & Tiesdell, S. (1995). Urban design: green dimensions. Butterworth Architecture Press, Great Britain. #
- Pour Mahabadian, E; Afshari, M; Kazemi, M. (2019). The role of urban wall lighting in reducing crime and improving the security of worn-out structures, crime prevention approach, (3) 3, 11-40 [In Persian] #
- Putri, N.S.A. (2015). *Happy Amenities: The Influence of Proximity to Urban Amenities on the Happiness Levels of Residents in Rotterdam*, MSc Programme in Urban Management and Development, Rotterdam, The Netherlands. #
- Qahremanpour, A; Keshmiri, H; Karimi, B. (2019). Investigating and measuring the influencing criteria on the physical identity of urban street walls (case study: Hafez Street, Shiraz), *Architecture and Sustainable Urban Development*, (1) 8, 119-133 [In Persian] #
- Reza zadeh. M. Organizing and improving the urban Façade, The need for an urban approach to urban design issues. 1379. *Architectural and Urbanism*. Vol. 58-59. (In Persian) #
- Roberts, N. M. (2007). Complexity and Aesthetics preference for diverse visual stimuli. PhD. Dissertation (unpublished.), Universitat de les Illes Balears. #
- Sheibani, M; Hedayat, A; Golestani, N. (2014). Investigating filled and empty spaces in urban facades and their effect on visual perception (case example: historical context of Bushehr), the first annual international conference on civil engineering, architecture and urban planning, Shiraz, Kharazmi Institute of Science and Technology. [In Persian] #
- Talai, M; Mutavli Haghighi, M. (2022). Comparative comparison of the physical characteristics of urban walls (case examples: the upper and lower rows of Mashhad Street and Tarbiat Tabriz), *Ferdous Honar*, 4, 85-66 [In Persian] #
- Talen, E. (2005). "Evaluating good urban form in an inner-city neighborhood: An empirical application". *Journal of Architectural and Planning Research*, 204-228. #
- Yoshii, Y. (2016). Preserving Alleyways to Increase Walkability of Historical Japanese Cities. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 216, 603-609. #
- Yammiyavar, A. P., & Roy, M. (2019). Influence of visual elements in building facades in the formation of experiential perception. In *Research Into Design For A Connected World*. Springer. #
- Zangi, B. (2016). *Mural painting of Iran; New Approaches*, Tehran: Mehr Nowruz Publication (in cooperation with Tehran City Beautification Organization), second edition. [In Persian] #

Recognizing the objective-physical components affecting the design of residential facades and walls from the perspective of the aesthetic preferences of the observers (area under study: District Two of Tehran)

Neda Golzari Dehno ^{1, *} Azadeh Shahcheraghi ², Farah Habib

Abstract

One of the most important physical components of the city, which strengthens the relationship between citizens and the place, is the composition of the facade of the buildings, in other words, the urban facade. In urban design and development, the physical-aesthetic dimension is considered to be the most important quality in the urban space, the purpose of which is to create a pleasant feeling in the urban environment. Meanwhile, the walls of the streets are one of the most important dimensions of effective design on the aesthetics of the urban landscape due to their direct influence on the visual perception of the citizens. The current research tries to provide effective solutions to improve the aesthetic objective in the aspect of facades and residential walls by prioritizing the preferences of the observers. The research method is descriptive and analytical in terms of type and practical in terms of purpose. Information was collected through field visits, document studies and questionnaires. SPSS software was used to analyze the collected data from two viewpoints of observers and experts, and then the components obtained in the selected images of the region were analyzed based on the preferences of the users. The findings indicate that the components of color and texture of materials, sky line and volumetric porosity, from both points of view, are in the priority of evaluating residential wall beauty preferences. This article tries to provide suggestions to improve the conditions of urban walls by considering the physical indicators prioritized by supervisors and experts.

Keywords: urban facade, residential facade, visual preferences, aesthetics